

Слободан Петровић

СВЕТИ САВА — ОТАЦ НАШЕГ ДУХОВНОГ СТВАРАЛАШТВА

У основу идеологије, која прожима доба Немањића, уткан је претежно утицај источни — православни, а мање западни — римокатолички. На српску културу, па према томе и филозофију тога доба, непосредан је био утицај Грка и Византије, јер су Срби од њих примили веру и писменост, осећање за друштвени живот и државотворност, љубав према црквеној архитектури и фрескосликарству, да уз мистично треперење свећа и кандила открију дубоку духовност. Са свих зидова и сводова наших старих манастира и цркава гледају нас, као са неба, озбиљни ликови светаца и мученика, анђела и арханђела.

Како се померало средиште српске државе из Зете у Рашку, тако ова област постаје жижа српског православља са манастиром светих апостола Петра и Павла у Расу. „Овај манастир све до оснивања Архиепископије био је центар црквеног живота Србије” тврди Василије Марковић (Православно монаштво и манастири у средњовековној Србији, Сремски Карловци, 1920). Град Рас је остао центар српског православља све до појаве Светог Саве, а Немања је у њему подигао цркву светом Бурђу (Бурђеви ступови).

Углед рашких епископа почиње да бледи после повратка Светог Саве у Србију 1207. године и од тада се помиње, као духовни центар Србије, манастир Студеница, где су донете мошти Немањине. „Српску државну идеју немањичке династије створио је физички Немања, интелектуално Сава” написао је Владимир Ђоровић (Покрети и дела, Београд, 1920).

НОВИ ИДЕАЛИ. — Одлазак Растков из владарског двора у манастирску тишину, представља искрену жртву једне полетне, младе душе у доба када су српски феудалци тежили сопственом богаћењу и земаљској слави. Млади Растко увиде да су „царство и богатство и сјај и овака срећа многометежни и непостојани и сматраше да су видљиве лепоте и обиље живота као сенка па, разумев да је много једење и весеље и све човечанско на земљи ташто и нестварно” (Балшић: Старе српске биографије, Београд, 1924) оста у Светој Гори пуних шеснаест година ревносно и строго, вредно и свесрдно испуњавајући монашке завете, али је стигао да бос и у скромној одећи обилази монашке ски-

тове и усамљене светогорске подвижнике. Постом и молитвом, бдењем и несебичним служењем ближњих, Сава је брзо духовно сазревао и прочуо се. Пун самоодрицања монашки живот у Светој Гори Атонској, међу руским, грчким и бугарским калуђерима, открива Сави са знање, да се сваки монах сувише ревносно брине само за спас своје душе не старајући се одвише за друге људе. Личност Светог Саве, међутим, одише искреном љубављу за све људе и нарочито за оне у његовој отаџбини. У контакту са културама других народа у Палестини, Сирији, Египту, на Синају као и у светлости блиставе Јустинијанове Свете Софије, Сава „ствара нов идеал српског калуђера који живи за спас заједнице а не само душе своје“, како запажа др Андрија Стојковић (Почеци филозофије у Срба, Београд, 1970).

Може се рећи са сигурношћу да се Свети Сава врло предано припремао за повратак у Србију, да је мислио на мисионарски рад у својој земљи, јер је са свега тридесет пет година достигао чин архимандрита и ушао у све проблеме православне цркве а поред себе окупио групу вредних, отреситих и оданих људи који ће се по повратку у земљу прихватити свих важних послова које им додељује њихов духовни вођа, разборити мислилац, окретни дипломата и вредни неимар Свети Сава. Жеља да помири завађену браћу и оконча братоубилачки рат била је свакако један од мотива да се Сава одлучи за повратак у земљу. Успех на том послу дубоко је импресионирао народ, и у очима сиромашних земљорадника и вредних занатлија његов лик добија светачки ореол још за живота, о чему сведоче безбројне приче и народне песме, јер је „готово као стални путник мисионар обишао сваки кутић владавине овога брата, учећи вери и добрим делима“ (Стеван Димитријевић, Свети Сава као народни учитељ, Београд, 1934). По угледу на Христа, Свети Сава је изабрао, по казивању Доментијановом, „изванредне мужеве“ и припремио за своје следбенике неимарећи националну српску цркву, па је почео „размишљати о оснивању независне српске православне цркве“, како истиче Васо Глушац (Живот Светог Саве, Београд, 1934).

Нећемо се задржавати на тумачењу одласка Светог Саве из Србије 1217. године, нити ћемо дискутовати о разлозима који су га на то навели, јер их је сигурно било и довољно и разноврсних, а један је вероватно и тај да је Свети Сава пожелео да мало предахне у светогорској тишини од напорних државничких послова у Србији пред „улажење и у више и обимније архијерејско учитељство“ (Ст. Димитријевић, Свети Сава као народни учитељ, Београд, 1934), што му је добро дошло ради црквених послова, јер видимо да се не задржава дуго у Светој Гори, него одлази 1219. године у Нишеју где се тада налазио васељенски патријарх Манојло Сарантен и византијски цар Теодор Ласкарис, који су од Саве захтевали да баш он прими архијерејски чин. Иза овога је, логично, следовало да је Свети Сава, пошто је канонски посвећен, затражио од цара и патријарха аутокефалност српске цркве. Тако, по речима Доментијана, Свети Сава „диспоси благослов од часног патријарха и од свега сабора васељенског“, што се догодило 1219. године. Укоро се Свети Сава преко Солуна враћа у Србију „узев са собом оне, које знађаше подобним да би их поставио за епископе“, како каже Доментијан.

ДРЖАВНИК. — У личном животу строг монах и испосник, Свети Сава се испољава и као политичар који је „снагом свога ума државне

послове водио упоредо с владоцима овоје отаџбине", како је с правом приметио Андра Гавриловић (Историја Српске православне цркве, Београд, 1930). Савина државничка мудрост навела га је да уочи Спасов-дана 1220. године на сабору у Жичи крунише Стевана за првовенчаног краља српских земаља у Загорју и Приморју. Овај чин је оспоравао угарски краљ Андрија, јер је сматрао да су повређени интереси угарске монархије која је претендовала на српске земље. Истовремено уз проглас аутокефалности српске архиепископије долази протест охридског архиепископа Димитрија Хоматијана коме није ишло у рачун да Српска црква добије самосталност, јер је он њом до тада управљао. Чак сматра да је љубав Савина већа према отаџбини од његове побожности, чим се Сава вратио у своју земљу ради световних послова, па се овим речима обратио Сави 1220. године: „Љубав према отачаству обузела те је из крепости Свете Горе... Живот аскетски заменио (си) радом онога који распоређује светске послове и њима управља, и зашао у послове околних династа, и таким начином иночко ћутање (омиреност) заменио светском сујетом и уопште одао ономе што се тиче светских прилика и светскога метежа". Уместо ма каквог коментара, можда је најбоље само навести речи Владимира Боровића о Светом Сави: „Био је у свом отачаству више него апостол, из дубине неверства извукао је своје племе и показао му ново крштење" (Мачусобни одношаји биографија Стевана Немање, Београд, 1936).

И римокатоличка црква имала је видан утицај на српске земље нарочито помоћу оних владарки које су у доба Немањине династије биле католикиње, као што су Ана, супруга Стевана Првовенчаног, па Јелена, жена краља Уроша, затим Катарина краља Драгутина и Бланка Стевана Дечанског. Јосиф Стојановић примећује да је још Свети Сава „добро запазио, да су римокатолички апитатори били развили велику пропаганду у Србији; да је српски народ недовољно просвећен у Православљу и стога, што у земљи не беше довољно спремних пастира васпитаних у српском духу... Зато је Свети Сава из Свете Горе уверавао свог брата Стевана, да Србија не може напредовати без Православља" (Историја Српске цркве, Београд, 1922).

Свети Сава је створио нови, оригинални метод сједињавања црквених и државних гледишта и интереса, па је, како оштроумно закључује Василије Марковић, „оснивач оних интимних односа између православне цркве и Немањинке државе, који су се одржали све до краја националне самосталности, па су продужени и после овога у оданости цркве националним идеалима и у идентификовању српства са православљем, које почиње тако још са Савом" (Православно монаштво и манастири у средњовековној Србији, Сремски Карловци).

ПРОСВЕТИТЕЉ. — У контакту са ученим Грцима, Свети Сава је стекао највише образовање, али је лако увидео до које је мере непросвећен његов народ, а знао је да без просвете не може држава да процвета. Он ствара прави програм за еманципацију српског народа у слободној и независној Немањиној држави, како би и његова отаџбина ступила у ред просвећених земаља. На том путу развија се покрет српских калуђера за обнову старог правописа, па се застарела слова избацују и архаични речник замењује савременијим изразима. Значајна је примедба Александра Белића: „Свети Сава, подигавши са својим оцем Хиландар, засновао је у њему школу. Из те школе изашао је и писац хиландарске повеље Првовенчаног и писац Хиландарског ти-

тика, који је био, вероватно, из Зете. Сви су се они служили ортографијом Савином и само тамо где је она била неодређена, они су се ослањали на своју старију ортографију" (Учешће Светог Саве и његове школе у стварању нове редакције српских ћирилских споменика, Београд, 1936).

Сава је од 1207—1217. године као архимандрит управљао Студеницом, која је у то време била велики расадник духовне културе у Србији. „У Студеници је, пише Станоје Станојевић, Сава постао од испосника радник у народу и за народ, од верског фанатика пропагатор социјалног морала, од младог занесењака организатор, државник и књижевник" (Свети Сава, Београд, 1935). Његови ближи и даљи следбеници прихватили су његову снажну и беспрекорну моралну личност за духовног препородитеља, јер је имао необичан дар да у свакој прилици повеже свакодневне проблеме са религиозним животом, да посаветује у раду и поучи у вери. Када открије слабости људске и примети које их невоље муче, знао је да пронађе топле, братске речи да утеши и молитву да излечи. Окупљао је народ и уживао његово огромно поверење, јер су начела његовог морала били истовремено и принципи његовог живота. Истинском хуманошћу и беспрекорним поштењем достигао је још за земаљског живота идеал свеца и народ му се одужио дивним легендама, песмама и приповеткама из којих блиста Савин религиозно-морални лик христољубивог и правдољубивог човека. Сетимо се, рецимо, из детињства још запамћених приповедака „Свети Сава и правда", „Свети Сава и ђаво", „Свети Сава и вул" и песама „Свети Сава", „Свети Сава и Хасан-паша", „Свети Сава и турски цар" и безброј других. Народ је доживео тог великог човека као истинског светитеља, вредног прегаса на њиви Господњој и путовању у царство небеско. По речима Борба Трифунковића „народно виђење и осећање једне личности доводи до култног симбола, који црква не проглашава, већ и сама, будући прожета народним основама, прихвата" (О Србљацима, студије, Београд, 1970). Лик Светог Саве са фреске у манастиру Милешеву одговара напису „богоносни отац Сава". И велика распрострањеност тог лика готово у свим српским црквама доказује, како је одлично приметио Владимир Петковић, да „његов лик постаје управо симбол и главно обележје српства" (Свети Сава у старој уметности српској, Београд, 1934).

Десет година је Свети Сава неуморно путовао по српској земљи од села до града, од испоснице до манастира и учио народ, свештенике и монахе шта, када и како треба радити да се постигне богоугодан живот. Из тог времена потичу онолике изванредне легенде како је Свети Сава поучавао непросвећене Србе и стога се у тропару назива „наставником" и „учитељем" који је своју земљу умео да препороди „породив је Духом Светим". Вредним, преданим и смелим радом помагао је сиромашне, прекоревао је лење, срамотио непристојне, кудио лажљиве и кривоклетнике, па су из свега тога произашла правила за морално понашање које је једино исправно на путу у живот вечни. Ево речи из његове Беседе о правој вери:

„Бесмртна дела у Христу, веру чисту и молитву честу, имајући са љубављу наду к Њему и савест чисту ка Богу и ка људима постом и бдењем, истину при свему, телесну чистоту и душевно уздржање, чувајући разум светог крштења просвећења Божја, којим се одрекосмо сатане и свију његових дела. На свагда љубећи покајање, исповедање грехова својих и плакање чад њима и смерност, оправдање,

поучење, исправљање живота свога, мржњу греха, не опијање, не блуђење, но чист живот, јер годи Божјим очима да (то) гледају. Јер Бог је један од почетка и у бесконачне векове. И ево прва заповест речена ка онима који Га љубе: „да, сваки од вас љубите Господа Бога свога свим срцем својим, свим умом својим, и свом душом својом, и свом силом својом” (Доментијан, Живот Светог Саве, Београд, 1938). На сваком кораку жива реч и дело. Где није могао да цркву подигне, ту је бар углавио крот на видном месту да се народ сети Христа Спаситеља, а где се могло, ту су ницале и цркве и школе и болнице и домови за сироте и изнемогле.

Изразећи из Студенице, која је Светом Сави била духовно одмариште, улазио је у народ са жељом да шири праву јеванђелску науку. Подржане снагом његове личности, дошле су до изражаја позитивне оклоности српског народа. И зато се могло да догоди оно право божанско чудо и да се црква сједини с народом, да српски народ постане истинска црква. За ово треба захвалити Савином типу родољубља. Повезана идеја хришћанског братства међу људима са дубоком вером у једну вишу правду даје такав смисао животу људи да они не познају шовинизам, не знају за хегемонизам, нису ни чули за етатизам и немају појма шта је то унитаризам. Ови појмови нису били у темељима народне српске цркве и државе и српско православље проткано националним духом а истовремено прожето словенским менталитетом, могло је да буде озарено универзалношћу васељенског хришћанства.

Шта је навело 1233. или 1234. године Светог Саву на друго, тешко, дуго и напорно путовање до Свете Горе после извршене промене на престолу у Србији, када је после краља Радослава дошао краљ Владислав, данас је тешко рећи. Историчари су много нагађали почев од Доментијана и Теодосија мислећи да је Свети Сава опет пожелео да се удаљи од света и земаљске буке, а можда је то било и на позив бугарског цара Јована Асена, али је то све тешко утврдити. Свети Сава је имао већ шездесет година живота, оронулог здравља и заморен силним пословима у земљи, али је ипак на овом путу упорно обилазио манастире у Египту, Сирији и Персији, а на повратку његов животни пут завршио се у бугарској престоници Трнову вероватно године 1236. на дан 14. јануара. Споран је у науци и датум преношења његових моштију у Милешево, али је ипак утврђено да је пренос извршен 1237. године, а за празник преношења моштију одређен је 6/19 мај. Један непознати Савин ученик саставио је Службу преносу моштију Светога Саве нагласивши у једној стихири:

„Блажен си, Саво, богомудри оче наш,
јер дани ти таланат добро умножио јеси,
стога ти свети пренос с љубављу прослављамо”

(Србљак, књ. I, Београд, 1970).

ФИЛОЗОФ. — У сусрету са стравичним призором смрти, свако се и нехотично удубљује у проблем живота и његовог смисла. Откуда живот и човек? Ко да одговори на ову мистериозну тајну? Још је Растко потражио одговор на ову прадавну загонетку и добио га у еванђелским речима: „У почетку беше Беч, и Реч беше у Бога, и Бог беше Реч” (Јован 1, 1). Да је Божја Реч — Логос извор свега то је касније

Сава Немањић изразио као први српски архиепископ и филозоф у уводној реченици Хиландарске повеље: „Искони (у почетку) створи Бог небо и земљу и људе на њој, и благослови их и даде им власт над свим својим створењем” (Списи Светога Саве и Стевана Првовенчаног, превео Л. Мирковић, Београд, 1939). Ево нам једног аксиома хришћанске филозофије.

Материју многи човек није успео да очовечи, да је продухови, већ је она многе људе обездушила и свела на прубе инстинкте и нагонне. У зачараном кругу борбе за самоодржањем, сукобљавају се тело и душа, материјални и духовни принцип. Божанска сила у човеку треба да преобрази не само душу, него чак и природу тела. А на који је то начин могуће? Еванђелским врлинама које су изложене већ у првој глави Хиландарског типика: „Вера, нада, кротост, трпљење, глад, топло молење са сузама, а највише над свим овим анђеоска лепота, смерномудрено послушање и љубав, ради које сиђе к нама Син Божји, а ка овоме додајући и незлобност”. Ево још једног начела хришћанске вере.

Смрт је негација живота. Човек се нашао у дилеми: да ли је смрт коначност овета и уништење, или је она само прелаз у бесмртност? Гледајући стално разарање и уништавање, неко дође и до закључка да је смрт нужност као природни завршетак свега што постоји. Рађа се сумња у најгрубљој форми да нагриза дух људски. Човек пољуљан у вери пита се: да ли уопште вреди живети, радити и стварати? У најмучнијем тренутку колебања људског духа, Богочовек је победио смрт васкрсењем. Открила се значајна догма хришћанска коју Свети Сава оглашава речима: „Да, чеда моја драга, шта је од ове речи поузданије или праведније, што сам Христос сведочи, истином утврђујући? Шта је од овога боље, него не окусити смрти за навек? ... Тога ради он окуси смрти, и ако безгрешан и бесмртан по првом рођењу од оца; али ради нас окуси и пострада, да и ми вером у њега окусимо бесмртности његове” (Беседа о правој вери). Ево, дакле, још једног принципа хришћанске филозофије. Васкрсење је негација смрти, победа личне бесмртности, савлађивање страха од уништења свог бића, победа над мраком и злом. Чињеница васкрсења Христовог је темељ у хришћанском погледу на свет, али и путоказ на путу од смртног ка бесмртном, од пролазног ка вечном.

Човек упознаје свет, открива његовог правог неимара, па се пре не из кошмара својих мисли и почиње предано да се моли Творцу неизмерног васионског храма. Богослужење постаје смисао људског живота. Свети Сава је ову молитвену преданост Богу дивно изразио речима: „Верујмо, дакле, у Оца и Сина Светога Духа, појући Тројицу божанствену, Творца, који је од увек, свега узрочниот и створеног, видљивог и невидљивог, једнога дакле бића, то јест јестаства, у три лица, дакле састав и лица” (Беседа о правој вери). Из ове духовне светосавске филозофије зрачи још једна истинита догма наше вере.

Свети Сава је неуморни учитељ који примером својим показује како се преданим даноноћним молитвама уведе душе у царство небеско. Од профаних, свакодневних брига и послова, он је мисао људску окренуо Богочовеку Христу и показао да живот земаљски не сме да буде само ради јела, пића и тела, већ да смисао свога постојања човек треба да открије у бићу боголиког свечовека. Дакле, да човек буде истински по подобију Божјем да се оствари јединство Бога и човека. Да би се та хармонија постигла, човек мора да припадне Богу свом

душом својом и свим срцем својим и сваком мишљу својом да живи у Њему, да Њега оваплоти у себи. Ето новог постулата светосавске филозофске мисли изречене у надахнућу у седмој глави Хиландарског типика: „Све ово има своје време, а сада је време исповести, исцељења душевних страсти. А ако треба да говорите о некој сроби, сав укор и узроке неоретног случаја, какав год био, пожурите се да себи припишете и наметнете. А ако (говорите) о неким другим страстима, и њих чисто исповедите, да и одавде као плод поцрпете двојаку корист: да дођете до чистог душевног здравља и да се обучете у смерност која уздиже, коју имајући ваистину ћемо бити слични Богу”.

САВРЕМЕНОСТ СВЕТОСАВЉА. — Речено је да је још за живота народа сматрао Саву за светитеља, а касније је његов гроб у манастиру Милешеву постао место ходочашћа. У годинама рата за ослобођење земље од Турака, у борби за крст часни и слободу златну, Свети Сава је постао симбол слободе и независности народа, што је навело непријатеља да 1594 или 1595. године спали његове мошти у Београду на Врачару. Уместо да тиме сатре веру у чудотворну моћ Светога Саве, огањ ломаче је распаљивао још силнију љубав народа према свом првом архиепископу и створио такав култ, да је он вековима његован прерастао у идеју светосавља.

Под светосављем треба разумети остварен идеал православне духовности прожет националним доживљајем, или, једноставно речено, светосавље је српско православље које се, у суштини не разликује ни догматски ни обредно од других православних цркава, јер је у свих исто црквено-догматско учење које проповеда неискривљену реч Христову и уважава равноправност грађана целог света, јер је Еванђеље намењено свим народима (Матеј 28, 18).

„Знаете ли шта значи: бити светосавски православан?” — пита др Јустин Поповић и одговара: „То значи: непрестано се борити са страстима и гресима у себи и у свету око себе. Са среброљубљем бори се — сиромаштвом; са похотом бори се — постом и молитвом; са гневом бори се — кротошћу; са гордошћу бори се — смерношћу; са ђаволом бори се — Богом! ... Када мислиш мисао чисту и овету, знај — ствараш светосавску културу. Свако твоје племенито осећање, свако твоје анђелско дело, свака твоја добра жеља — неимар је светосавске културе. Свети Сава је у нас највећи неимар богочовечанске, православне културе, јер је у Светој Гори двадесет година душу своју прерађивао еванђелским подвизима, и тако израдио из себе највећу, најбесмртнију и најчаробнију личност у историји нашег народа. Он је души нашој пропутио пут из смрти у бесмртност, из времена у вечност, и повео је путем богочовечанске, православне културе” (Светосавље као филозофија живота, Минхен, 1953).

Српска православна црква, далеко и од помисли да тежи за световном влашћу, умела је да открије народу истинитост свог религиозног учења и лепоту верских обреда. У земљи пуној манастира и цркава, народ је био заинтересован за проблеме духовног живота, а како и не би када га је свака реч народу оданих свештеника на то подстицала, док су га са икона посматрале очи српских светитеља продирући у верујуће душе. „Није никакво чудо ако се Србин Средњег века, у својој држави и у својој цркви, пише др Бокo Слијепчевић, осећао поносним на све оно што је видео око себе. У окладу са духом времена, религиозног по превасходству, људи су и у овом свету живели за онај други свет, који им је био јасно насликан на зидовима цркава и

манастира... Црквени национализам се изражавао у изграђивању духовне културе народа и на књижевном и уметничком плану, где је било много нашега изворног. Творачки геније народа просијавао је на све стране" (Историја Српске православне цркве, књ. I, Минхен, 1962).

Српска црква, прожета светосављем, изградила је специфичну свест код свог верника, Србина, човека и јунака једне светле традиције, који је био увек спреман да брани веру и слободу надајући се искрено да је Богу угодни онај ко за веру своју и отаџбину драгу и живот положи. Вера и отаџбина, у представама Срба вековима стопљене у монолитну целину, надахњују га за херојска дела током целе његове историје, разборито га крепе у данима страдања, бодре га у трпљењу и помажу у страдању, јер вечно има пред очима личне примере бесмртних дела знаменитих предака из лозе Немањића.

Немањина православна оријентација добила је у Светом Сави „генијалног протагонисту, који је успео да православље учини не само државном вером у Србији, него да оно постане и носилац националне културе и цивилизације и да јеванђелска наука постане истинска духовна својина и схватање српског народа. Његовом заслугом православље је постало »српска вера«" закључио је Душан Кашић (Историја Српске православне цркве са народном историјом, Београд, 1967).

Поред свега тога било је и таквих злонамерних књижевних покушаја на латинском језику, а написани су ради тадашњих прозелитистичких планова Рима, као што је опис Ивана Томка Марнавића који кипи неистинама о животу Светог Саве, вредног српског архиепископа који је овоја дела писао српкословенски. Марнавић, на пример, пише: „Нарочито старање, међутим, посветио је он српској цркви, коју је, због близине јеретика, затекао пре као зараслу њиву него ли као обраћен виноград; због тога је свом снагом легао на посао да је очисти од заблуда и врати култу католичке побожности" (превод Веселина Чајкановића, Београд, 1939). За Марнавићево приказивање живота Светог Саве, Никола Радојчић каже: „Он је хтео са својим списом показати како је Свети Сава био предан римокатоличкој цркви а непријатељ православној" (О животу Светог Саве од И. Т. Марнавића, Београд, 1936). Одакле долази злонамерна Марнавићева тенденција? Станоје Станојевић пише: „Папска курија, која је у ово доба имала пресудан утицај у целом хришћанском свету, сматрала је за један од најважнијих својих задатака на Балкану да покори српски народ" (Историја српског народа, Београд, 1926). Далеко је од истине мисао да је Свети Сава био задојен мржњом и непријатељшћу према римокатолицизму, што јасно сведочи писање Доментијаново када је реч о одласку епископа Методија у Рим. Затим интересовање Светог Саве за манастире који су били под латинском управом поткрепљује чињеница коју наводи Светозар Радојчић: да је Свети Сава боравио у манастиру који држе монаси Монтекасино и да је тај манастир даривао иконама (Епизода о Богородици — Гори и Теодосијев „Живот Светог Саве" и њене везе са сликарством XIII и XIV века, Београд, 1959).

У свеукупности личности Светог Саве као преданог монаха, вредног законодавца, плодног књижевника, творца нових идеала, ваљаног државника, највећег просветитеља и хришћанског филозофа, можемо да сагледамо светлу, кристалну и снажну мисао светосавља, која је само као таква могла да преживи све епохе обезбожења, роботизације и

дехуманизације човека. Филозофија светосавља са својом методолошким страном одређује нам пут у решавању животних проблема човека у савременом друштву, јер изнад свега истиче дужност усавршавања људског бића до Божјег човека, који освећује духовним, непролазним вредностима све врсте делатности. Овај аспект српском народу није стран био ни онда када га је и снажније заплуснула „западњачка река“. Стога је и поред свих историјских збивања и политичких вијугања, како запажа Теодор Тарановски „унутар у земљи православље остало непоколебљиво“ (Историја српског права у Немањинској држави, Београд, 1931).

Summary

Slobodan Petvorich

ST. SAVA — INSPIRER OF OUR SPIRITUAL CREATIVITY

St. Sava was the youngest son of Stephan Nemanja. He renounced the worthy power and became a monk in Mount Athos. He spent there 16 years in ascetic privations and prayers. Returning to Serbia, in which his elder brother was the ruler, Sava undertook the work of educating his nation. He succeeded to obtain the autocephalous status of the Church of Serbia, of which he became the first Archbishop. In this respect he was the founder of the Serbian Patriarchate.

On the level of culture St. Sava as writer and compiler of a Law Codex established the bases of the spiritual creativity in Serbia.